

**УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ МЕРЕЖЕВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ
ПРАКТИКУ**

Серед важливих напрямів реформування системи загальної середньої освіти є поступовий перехід на профільне навчання на етапі навчання у старшій школі, що значно розширює можливості учнів у виборі навчальних програм, посилює конкурентоспроможність випускника на сучасному ринку праці чи подальшого здобуття професії у вищому навчальному закладі.

Проблема профілізації в старшій школі набуває особливої актуальності як для науковців, так і педагогів–практиків, що вимагає теоретичного обґрунтування та розроблення моделі організації цього процесу як відповідного науково-методичного супроводу.

Водночас на практиці здебільшого зберігається традиційний підхід до організації освітнього процесу, що здійснюється у мовах класно-урочної системи навчання.

Форми (лат. forma - зовнішній вигляд, обрис) організації навчання - це передусім зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя й учнів, що здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі [1, с. 37].

Загальні форми організації навчання вчені називають організаційними системами навчання. Серед форм навчання, яка бере свій початок у глибокій давнині, є індивідуальна., сутність якої полягає в тому, що учитель спілкується з учнем «віч на віч», учень виконує завдання індивідуально. Прикладом індивідуальної форми навчання, безпосереднього контакту учителя з учнем вважається репетиторство [2].

Важливо враховувати те, що головне завдання профільної школи - допомагати учневі визначитися із вибором подальшої освітньої траєкторії, що корелюються із власними здібностями, інтересами і можливостями,

створити умови для самореалізації особливо на етапі навчання в старшій школі. Цьому сприяють оптимально створені умови для організації навчання.

В основу моделі організації профільного навчання закладено ідеї мережевої взаємодії, як нового напрямку в розвитку активних, відкритих, соціальних систем. При цьому важливим було зацентувати увагу на адекватних формах організації профільного навчання, що здійснюється на основі паритетної кооперації суб'єктів освітнього округу, враховуючи можливості та освітні потреби старшокласників, їхні наміри, здібності та інтереси, мотиви та спрямованість професійного самовизначення на ту чи іншу професію.

Серед сукупності компонентів і характеристик моделі організації профільного навчання нами виокремлено ті, що гіпотетично надають системі цілісності, насиченості когерентності через систему зв'язків, функцій та змістових ліній з урахуванням динаміки потреб учнів, їхніх батьків як замовників на освіту.

Загалом функціональний концепт моделі передбачає врахування основних функцій мережевої взаємодії:

аналітичну, включаючи аналіз інформації про зовнішнє середовище мережі освітнього округу; аналіз потреб ринку праці; аналіз запитів споживачів освітніх послуг; аналіз освітньої структури мережної взаємодії.

організаційну: організація зав'язків між суб'єктами взаємодії, координація їх діяльності; організація обміну ресурсами (кадровими, інформаційними, методичними); організація підвезення учнів у рамках маршрутів освітнього округу.

інформаційну: забезпечення інформаційних потоків усередині мережі (для керівників ЗНЗ, учнів, батьків, педагогів); здійснення рекламної діяльності (дні відкритих дверей, відкриті мікрофон, презентація курсів, ярмарок тощо); використання засобів масової інформації, різних видів реклами); створення «інформаційно-освітньої карти» освітнього округу на території громади, району.

На основі партнерської взаємодії між закладами-суб'єктами освітнього округу відбувається обмін ресурсами, інформацією, створюються умови для вибору змісту та форм навчання. Завдяки взаємодії закладів освітнього округу розширюється спектр освітніх послуг, що надається у формі очно-заочних курсів, гуртків, факультативів, індивідуального навчання тощо. Перспективність розвитку теорії мережевої взаємодії полягає в тому, що тісна співпраця учнівських колективів, педагогів, керівників освітніх закладів, працівників закладів соціокультурної сфери постійно розширюється, поглиблюється, удосконалюється, набуває нового змісту особливо на етапі профільного навчання.

Навчання організовано у різних формах, передбачає як самостійну роботу учнів за інтегрованими програмами так і індивідуальну роботу за власними планами. Спеціальні заняття у групах проводяться лише для вироблення необхідних навичок і загального ознайомлення з матеріалом. Цінність цієї методики полягає в тому, що до навчального процесу залучаються батьки, які нарівні з учителями беруть активну участь у шкільному самоврядуванні [3, с. 117].

Для здійснюється апробації експериментальної моделі мережевої організації профільного навчання та відповідно до укладених угод про співробітництво між Інститутом педагогіки НАПН України та закладами освіти різних областей України здійснено експериментальну перевірку розробленої моделі. Зокрема в Івано-Франківській області беруть участь Манявський НВК Богородчанської районної ради (директор – Б. Білусяк); Тишківський НВК та Чернелицьку загальноосвітню школу I–III ступенів Городенківської районної ради (директори – С. Кавчук та Г. Білецька); Підмихайлівський НВК Калуської районної ради (директор – Г. Прокопів), Отинійську й Турківську загальноосвітні школи I–III ступенів (директори – О. Матківська, С. Вихристюк) Коломийської районної ради.

Для адаптації та впровадження моделі організовано обласну творчу групу директорів експериментальних навчальних закладів при Івано-

Франківському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (керівник творчої групи – Л.І.Келембет). У тісній співпраці з професором О. Я.Мариновською, завідувачем кафедри менеджменту та освітніх технологій Івано-Франківського ОППО та за її участю проведено ряд семінарів та виїзних засідань з питань впровадження експериментальних моделей в практику освітніх закладів.

Керівники зазначених закладів враховували умови функціонування кожного освітнього закладу, особливості регіону, наявність ресурсної бази, кадрового потенціалу та ін.

Завдяки спільного використання ресурсної бази суб'єктів мережевої взаємодії в організації профільного навчання дозволило:

- створити мережеву структуру профільного навчання та забезпечити широкий вибір форм організації цього процесу ;
 - максимально й ефективно використовувати матеріально-технічну базу навчальних кабінетів, методичне забезпечення суб'єктів освітнього округу;
 - розширити форми роботи допрофільної підготовки та профільного навчання відповідно до інтересів, запитів та потреб учнів;
 - забезпечити оптимізацію та координацію навчальних планів, що реалізуються в освітньому окрузі;
 - залучити учнів до активної проектної та пошуково-дослідницької діяльності за програмами профільного навчання;
 - забезпечити широкий спектр форм додаткової освіти завдяки співпраці із позашкільними закладами освіти як суб'єктами освітнього округу.

Про результативність експериментальної моделі мережевої організації профільного навчання свідчать показники, отримані внаслідок її впровадження в педагогічну практику. Зокрема зупинимось на результатах перевірки експериментальної моделі в навчально-виховному об'єднанні “Манявський освітній округ”, що розташований в гірській місцевості Богородчанського району Івано- Франківської області.

В цьому закладі старша школа функціонує як профільна, де реалізуються навчальні програми технологічного та природничо-математичного профілів. За рахунок варіативної частини навчального плану організовано групове навчання за програмами: основи християнської етики, орфографічний практикум, фінансова грамотність. Додатково виділено години на вивчення математики, української та англійської мов.

До складу Манявського освітнього округу належить міжшкільний навчально-виробничий комбінат, на базі якого випускники оволодівають професіями за програмами: “Оператор комп’ютерного набору”, “Агент з організації туризму”, “Водій автотранспортних засобів категорій “А”, “В”, “С”. Для учнів створена широка мережа гуртків, курсів за вибором, факультативів, що формуються з урахуванням запитів та потреб.

Модель мережевої організації профільного навчання також проходить експериментальну перевірку в навчально-виховному об’єднанні “Отинійський освітній округ активної спільноти” (Ресурсний центр) Коломийської районної ради, в якому суб’єктами взаємодії є: два опорні навчальні заклади (Отинійська, Лісно-Хлібичинська школи І–ІІІ ступенів), 4 загальноосвітні школи І–ІІІ ступенів, 3 – І–ІІ ступенів, 1 – І ступеня, 1 художньо-ремісничка школа, ДНЗ “Веселка”

Упродовж експериментального періоду педагогічними колективами закладів було опрацьовано відповідну науково-методичну літературу з проблем профільного навчання, проаналізовано можливості та вклад кожного суб’єкта освітнього округу в організацію освітнього процесу, враховуючи навчально-матеріальну базу школи, кадровий потенціал, запити батьків та учнів – учасників освітнього округу. На цій основі розроблено програму дій, визначено завдання та напрямки реалізації моделі, узгоджено робочий навчальний план, в тому числі із зазначенням годин варіативної складової, здійснено розподіл функцій та обов’язків учасників мережевої взаємодії (дирекції, психологічної служби, керівників гуртків, керівників курсів та ін.), внесено зміни в стратегічне й тактичне планування.

Перевірка моделі мережевої організації профільного навчання відбувається і в Підмихайлівському НВК I-III ступенів Калуського району Івано-Франківської області. Школа працює за навчальним планом, що передбачає вивчення двох іноземних мов, тому виділено додатковий час на предметні курси, факультативи, індивідуальні заняття для поглиблення й розширення знань з предметів, що входять у навчальний план старшої школи, визначено з варіативної складової навчального плану предмети, що реалізуються у другій половині дня. Запроваджено вивчення курсів, що не входять до обов'язкового переліку навчальних предметів (Освіта для сталого розвитку). Виходячи з місії, мети та завдань сформульованих в моделі мережевої організації профільного навчання, співпраця колективів була спрямована на максимальне залучення учнів до різних форм та видів діяльності, про що свідчить карта освітніх послуг Підмихайлівського НВК Калуської районної ради Івано-Франківської обл.

Карта освітніх послуг Підмихайлівського НВК I-III ступенів .

НАПРЯМ	ПРЕДМЕТ	ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ	КЛАС	КІЛЬКІСТЬ УЧНІВ
ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИЙ	Біологія	Індивідуальне заняття	11	10
			6	8
	«Освіта для сталого розвитку»	Курс за вибором	8	15
			2	15
	Фізика	Гурток «Фізичний»	8-9	8
	Хімія	Індивідуальне заняття Гурток «Юні хіміки»	11	8
			7-11	10
	Математика	Індивідуальне заняття Гурток «Юний математик»	3-Б	10
			1	15
			4	9
3-А			11	
Географія	Індивідуальне заняття	8	16	
		6	8	

		<i>Гурток «Юні краєзнавці»</i>	5-7	10
СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ	Історія	<i>Індивідуальне заняття</i>	11	12
		<i>Гурток «Історичний»</i>	5-8	12
	Економіка	<i>Індивідуальне заняття</i>	11	7
ФІЛОЛОГІЧНИЙ	Українська мова та література	<i>Індивідуальне заняття з української мови</i>	11	12
		<i>Літературний гурток</i>	7 - 8	12
	Німецька мова	<i>Індивідуальне заняття</i>	11	8
		<i>Гурток «Знавці іноземної мови»</i>	9	12
СПОРТИВНИЙ	Фізкультура	<i>Гурток «Юний топограф»</i>	6-11	9
	«Захист Вітчизни»	<i>Гурток «Влучний стрілець»</i>	6-11	10
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ	Образотворче мистецтво	<i>Індивідуальне заняття</i>	5	8
		<i>Гурток «Юний художник»</i>	5-7	10
	Креслення	<i>Індивідуальне заняття</i>	8	10
		<i>Індивідуальне заняття</i>	9	15
	Музичне мистецтво	<i>Вокальний гурток «Червона калина»</i>	6-11	12
		<i>Хореографічний гурток «Барви»</i>	6-8	14
КУЛЬТУРНО-КРАЄЗНАВЧИЙ		<i>Гурток «Юні музеєзнавці»</i>	6-11	16
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ	Трудове навчання		7	18
		<i>Індивідуальне заняття</i>	8	11
			6	9
	Інформаційні технології	<i>Гурток «Технічне моделювання»</i>	7-9	10
<i>Гурток «Юні користувачі ПК»</i>		4-5	8	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ	Психологія	<i>Факультатив «Психологія»</i>	5	13

Й		<i>спілкування»</i>		
ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ	Християнська етика	<i>Курс за вибором</i>	1-11	216
ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ		<i>Виховна година</i>	1-11	216

Завдяки широкому доступу до освітніх ресурсів, здійснено відбір навчальних планів та програм, уточнено зміст факультативних, спеціальних курсів як складника варіативного навчального плану («Практикум з правопису», «Малі та середні жанри художньої прози у світовій літературі ХІХ–ХХ ст.», «Готуємось до ЗНО», «Лексико-граматичний практикум з англійської мови», «Стилістика сучасної української мови», «Основи теорії літератури», «Орфографічний практикум», «Мовленнєвий етикет», «Літературна мозаїка» та ін.).

Організація профільного навчання на засадах мережевої взаємодії суб'єктів освітнього округу як перспективний напрям розвитку регіональної освітньої системи, дозволяє забезпечити умови, що відповідають індивідуальним запитам старшокласників, розширюють простір для здійснення процесу навчання на основі співпраці та інтеграції із іншими учасниками освітнього процесу.

Таким чином мережева взаємодія суб'єктів освітнього округу нами розглядається як умова підвищення якості профільного навчання та підвищення якості освіти на етапі навчання в старшій школі завдяки широкого використання ресурсного потенціалу закладів цього об'єднання, що дозволяє значно *розширити форми* організації профільного навчання та підвищити якість освіти в освітніх закладах сільської місцевості .

У процесі адаптації моделі мережевої організації профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах враховувалися три основних позиції: наявність структурних компонентів; розвиненість традиційних контактів та

зв'язків; способи та процедури, що впливають на організацію профільного навчання.

Як свідчать результати експерименту, мережева взаємодія суб'єктів освітнього округу як провідна ідея організації профільного навчання в сільських загальноосвітніх навчальних закладах, розглядається як умова підвищення якості освіти в старшій школі.

Література

1. Барановська О. В. Дидактичні підходи до проблеми форм навчання в профільній школі // Профільне навчання: теорія і практика / Інститут педагогіки АПН України; Гімназія № 290 м. Києва / наук. ред. Л. А. Липова. - К., 2007. - С. 35- 45.

2. З історії форм організації навчання [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://psylist.net /hpor/peду054.htm> - Заголовок з екрану.

3. Івчик Ю. До проблеми розвитку форм організації навчальної діяльності в історико-педагогічному контексті // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць - Вип. LI / наук. ред. проф. В. І. Сипченко. - Слов'янськ, 2010. - С. 212-222.